

Færre virksomheter har bærekraftstiltak

Usikre tider har bremsert bærekraftsarbeidet hos mange små og mellomstore bedrifter, men BDOs SMB-barometer viser at modenheten og kunnskapen om bærekraft har økt.

Master of management
Gro Hovde Fiksdahl
Leder for bærekraftig forretningsutvikling, SMB, i BDO

For andre år på rad har rådgivnings- og revisjonsselskapet BDO publisert SMB-barometeret. Barometeret er en undersøkelse som blant annet gir status på bærekraftsarbeidet hos små og mellomstore bedrifter (SMB) i Norge.

Undersøkelsen viser en nedgang i bærekraftsarbeid fra i fjor, samtidig som nivået på andel som måler og rapporterer på bærekraftsarbeidet, er stabilt.

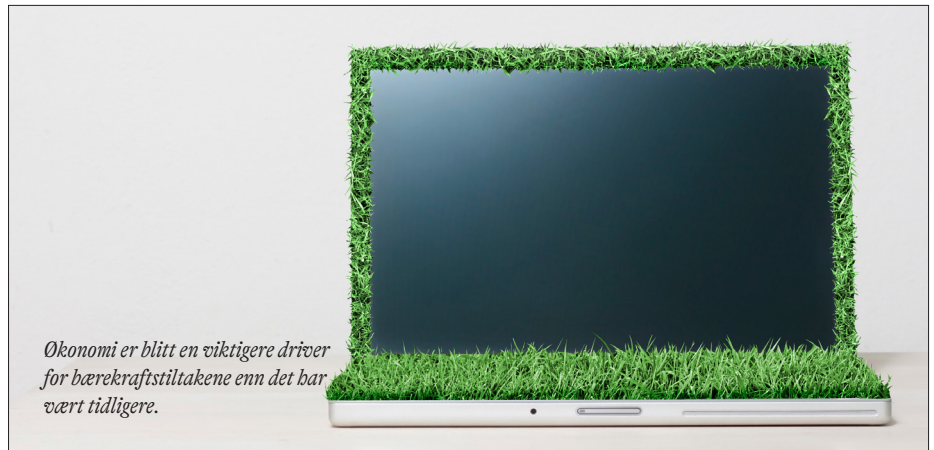
Bærekraftsarbeid hos SMBene rettes fortsatt i hovedsak mot klima og miljø, men en større andel jobber nå også med økonomi, virksomhetsstyring, etikk og sosiale forhold.

Bærekraftstiltakene forventes i størst grad å bidra til bedre lønnsomhet, og økonomi er blitt en viktigere driver enn det har vært tidligere.

Større bedrifter møter stadig mer omfattende, lovpålagte krav til bærekraft de nærmeste årene, som de ser ut for å være godt orienterte om. Mindre bedrifter, som er leverandører av eller samarbeidspartnere med bedrifter som omfattes av kravene, vil oppleve at flere kunder ber dem om å dokumentere sitt bærekraftsarbeid. Dette bør de forberede seg på.

De største gjør mest, men alle gjør mindre

SMB-barometeret viser en nedgang i andel bedrifter med bærekraftstiltak. Litt under halvparten, eller nærmere 44

prosent av SMBene har gjennomført, gjennomfører eller skal gjennomføre bærekraftstiltak. Dette er en nedgang fra 2022, hvor mer enn halvparten av virksomhetene oppga at de hadde tiltak. Tallene for 2023 er gjennomgående og betydelig høyere for de større virksomhetene og lavere for de minste virksomhetene. Det samme mønsteret så vi i fjor.

Blant de minste bedriftene, med mindre enn fem millioner i omsetning, er det kun én av tre som gjennomfører bærekraftstiltak. Blant bedrifter med mellom 50 og 100 millioner i omsetning har 65 prosent tiltak, mens av bedriftene med over 100 millioner i omsetning er andelen med tiltak på over 80 prosent. Vi kan anta at mye av årsaken til at andelen virksomheter med tiltak vokser proporsjonalt med størrelsen på bedriftenes omsetning, er tilgang på ressurser og kunnskap. Den samme trenden ser vi når vi filtrerer på antall ansatte i virksomhetene, hvor en betydelig høyere andel av bedrifter med flere enn 20 ansatte har bærekraftstiltak enn virksomheter med 20 eller færre ansatte.

17 prosent av dem som gjennomfører bærekraftstiltak rapporterer på tiltakene. Dette tallet har holdt seg stabilt siden forrige undersøkelse, hvor tallet var det samme. Også her øker andelen bedrifter som rapporterer med bedriftenes omsetning – fra kun syv prosent av de minste bedriftene som har bærekraftstiltak og mindre enn fem millioner i omsetning, til 46 prosent av bedriftene med over 100 millioner i omsetning.

25 prosent av dem som gjennomfører bærekraftstiltak måler dem. Det samme mønsteret går igjen i funnene her – det er en lavere andel hos de minste bedriftene som gjennomfører bærekraftstiltak som måler tiltakene enn hos de større. Andelen som måler bærekraftstiltakene, går fra 16 prosent hos bedriftene med lavest omsetning til 46 prosent hos dem med høyest omsetning.

Det er også bransjeforskjeller. For eksempel er det en større andel innen overnatting og serveringsbransje som gjennomfører, måler og rapporterer på tiltak enn andre bransjer. Eiendomsbransjen ligger noe under snitt på både

gjennomføring, måling og rapportering av tiltak, mens handelsbransjen ligger noe over.

Fire av ti har ikke kjennskap til lovverk og krav knyttet til bærekraft

SMB-barometeret avdekker bedriftenes kjennskap til lovpålagte krav til bærekraftstiltak og -rapportering – som for eksempel gjennom regnskapsloven §3-3c, åpenhetsloven eller likestillings- og diskrimineringsloven, og aktivitets- og redegjøringsplikten.

Kjennskap til lovpålagte krav til bærekraftstiltak og -rapportering er høyere hos de største virksomhetene, som også er naturlig – gitt at disse først omfattes og er tvunget til å tilegne seg kunnskap.

Samtidig som færre SMBer kommer til å jobbe med bærekraftstiltak det kommende året, viser undersøkelsen at fire av ti ikke kjenner til at det finnes lovpålagte krav til bærekraftstiltak eller -rapportering. Blant de minste virksomhetene har fem av ti ikke kjennskap til dette. Kjennskapen er altså lavere blant de minste, hvor flere ikke vil treffes like raskt av krav og regelverk. Hos de større bedriftene oppgir nær åtte av ti med omsetning på over 50 millioner at de kjenner til at det finnes krav til tiltak og rapportering.

Hvem treffes av kravene?

Nærmere tre av fire av de største bedriftene, med over 100 millioner i omsetning, oppgir at de treffes av kravene, mot færre enn fire av ti av de minste, med under fem millioner i omsetning. I snitt er det mer enn halvparten av virksomhetene som treffes av noen av kravene.

Økt modenhet

I SMB-barometeret for 2022 så vi at modenheten knyttet til bærekraft blant små og mellomstore bedrifter var forholdsvis lav. Virksomhetenes bærekraftstiltak handlet nærmest utelukkende om klima og miljø.

Bærekraftsarbeid i SMB rettes i hovedsak mot klima og miljø. Dette gjelder fortsatt som hovedregel på tvers av virksomhetsstørrelser. 82 prosent av SMBene som jobber med bærekraft, har tiltak som rettes mot dette. Samtidig viser også BDO-barometeret for 2023 en positiv utvikling fra fjoråret. Virksomhetene jobber bredere med bærekraftstiltak enn tidligere!

Vi er glade for å se at langt flere nå oppgir at de også jobber med forhold knyttet til økonomi, virksomhetsstyring og etikk samt sosiale forhold. Noe av forklaringen kan være krav i åpenhetsloven, som de som treffes må rapportere på innen 1. juli i år. Likevel tyder funnene på at modenhet og kunnskapsnivå har økt.

41 prosent oppgir at de jobber med bærekraftstiltak rettet mot forhold knyttet til økonomi, virksomhetsstyring og etikk, som for eksempel rapportering og åpenhet, arbeid mot korrupsjon og hvitvasking samt styringsmodeller. Kun 15 prosent oppga å jobbe med dette i undersøkelsen året før.

30 prosent jobber med bærekraftstiltak rettet mot sosiale forhold, som for eksempel likestilling, mangfold og utdanning. Dette er en økning fra 15 prosent i forrige undersøkelse.

Flere er nå oppmerksomme på at bærekraftig utvikling handler om tre dimensjoner som henger sammen. Du lykkes ikke med en grønn strategi dersom selskapet har svak økonomi eller ikke tar godt vare på folkene sine.

Det er nok ikke bare selve tiltakene som utgjør den positive utviklingen, men også at bedriftene har fått en økt bevissthet rundt det at bærekraftig utvikling også omfatter økonomi og sosiale forhold – i tillegg til klima og miljø.

Bidrar til mer enn å redde verden

Tidligere var det en snevrere oppfatning av hva bærekraftsarbeidet ville bidra til. Det handlet i større grad om å ta samfunnsansvar og bidra til positiv sam-

funnsutvikling, og ikke om egen virksomhet. Her har det skjedd en endring.

Nå har «lønnsomhet» passert «positiv samfunnsutvikling» som viktigste forventede effekt av bærekraftstiltakene. Nesten halvparten av virksomhetene oppgir lønnsomhet som den viktigste forventede effekt av bærekraftstiltakene.

Positiv samfunnsutvikling som forventet effekt er jo ikke feil, men bedriftene ser nå at tiltakene også har mer direkte effekt på driften av virksomheten – som lønnsomhet og ikke minst nye forretningsmuligheter. At bærekraftstiltak bidrar til nye forretningsmuligheter, har økt fra 12 til 28 prosent i år. Dette er svært positivt med tanke på å få fart på den bærekraftige utviklingen.

De største bedriftene er særlig opptatt av at tiltakene bidrar positivt til virksomhetens omdømme, og at det bidrar til at de er en mer attraktiv arbeidsplass når de tar bærekraft på alvor.

Andre effekter virksomhetene mener bærekraftstiltakene bidrar til, er at det gjør dem mer attraktive for kunder og samarbeidspartnere, og at det bidrar til bedre etterlevelse av lover, regler og krav fra myndighetene.

Økonomien bremser bærekraftsarbeidet

Over halvparten av de små og mellomstore bedriftene i Norge har ikke bærekraftstiltak. Fravær av bærekraftstiltak handler i hovedsak om at virksomhetene fortsatt ikke ser behovet. Mer enn 40 prosent av dem som ikke har tiltak mener det ikke er et behov eller relevant for deres virksomhet.

Eiendomsbransjen og tjenesteytende er bransjene som i minst grad ser behovet for bærekraftstiltak i 2023.

Mangel på økonomi har økt betydelig som årsak til fravær av tiltak sammenlignet med i fjor. Hele 30 prosent av de største virksomhetene med 100 millioner og mer i omsetning, og 23 prosent innen handelsbransjen, oppgir økonomi som årsak i 2023.

I 2022 oppga fem prosent av virksomhetene at økonomi var en grunn til at de ikke gjennomførte bærekraftstiltak. I år økte andelen til 17 prosent. En annen interessant observasjon er at av andelen virksomheter som ikke gjennomfører tiltak, er færre fornøyde med virksomhetens status enn tidligere. Flere enn i fjor svarer også at de mangler kompetanse.

Av andre grunner til at tiltak ikke gjennomføres, oppgis usikkerhet og usikre tider.

De flinkeste fylkene

Siden SMB-barometeret representerer et tverrsnitt av norske SMBer med tanke på geografi og omsetning, kan vi også sammenligne og se fylkesvis status på bærekraftsarbeidet.

Blant fylker som har høyere andel virksomheter som gjennomfører bærekraftstiltak enn landsgjennomsnittet kan vi trekke frem Vest-Agder på topp, Aust-Agder og Oppland.

Nordland, Oppland og Vest-Agder er blant dem som rapporterer mest av andelen virksomheter som gjennomfører tiltak.

Oppland, Rogaland og Vest-Agder er de fylkene som måler bærekraftstiltakene i størst grad.

Hvor mye haster det for SMBene?

Både små og mellomstore virksomheter har mye å hente på å komme på banen og forberede seg på omfattende rapportering om kun et par år. En av de store utfordringene med å lage en god bærekraftsrapport, er å sikre kvaliteten på dataene.

Flere SMBere må se mulighetene som ligger i arbeidet med bærekraft også i et innovasjonsperspektiv. Raske endringer i dagens samfunn krever at SMBere må snu seg raskere enn tidligere for å sikre at tjenestene og produktene de tilbyr er relevante. Det handler derfor også om evnen til å være innovativ og se på hvor-

dan man kan tilby mer bærekraftige og sirkulære produkter og tjenester.

Bedrifter som ikke har en klar strategi og retning på arbeidet med bærekraft, vil kunne være mindre attraktive for samarbeidspartnere og nye medarbeidere. Kunder etterspør også i større grad hvordan virksomheter jobber med bærekraft. Dette betyr at strategisk arbeid med bærekraft vil utgjøre et konkurransefortrinn.

Hva BDO erfarer hos sine kunder

Vi opplever at flere og flere ber om bistand for å starte arbeidet, og tror at dette er noe nytt de skal jobbe med. Mange vet ikke hvor de skal begynne.

Alle gjør egentlig bærekraftstiltak allerede i dag. De er bare ikke bevisst det. Ved å øke bevissthet og kompetanse rundt hva bærekraftig utvikling handler om, vil de oppdage at det gjøres mye bra allerede. Dette må videreutvikles og bygges videre på, samtidig som bedriftene må se på hva de faktisk har mulighet til å påvirke, og hva som er utviklingsområder.

Mange SMBere har ikke egne ressurser å sette av til bærekraftsarbeidet. Det er derfor viktig at ansvaret for bærekraftsarbeidet ikke ligger hos én person, men at det er en forpliktelse som alle i organisasjonen har eierskap til.

Hvordan komme i gang?

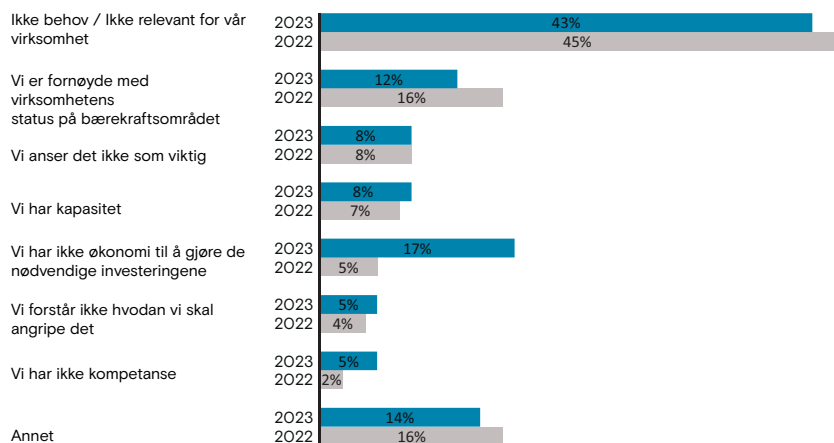
Bedriften bør begynne med å sette seg mål for arbeidet med bærekraftig utvikling. Hvorfor skal vi jobbe med dette, og hva betyr det for oss? Her blir det også viktig å tenke både på people, profit og planet.

Videre bør de se på hva bedriften har mulighet til å påvirke, både gjennom hva interessentene er opptatt av og hva virksomheten selv har mulighet til å påvirke – og deretter prioritere satsingsområder. Her gjelder det å se både bedriftens sol- og skyggesider. Det handler om å ta ansvar i eget hus og samtidig være med å påvirke andre til bærekraftig utvikling.

En god bærekraftsprofil eller -strategi gir retning på arbeidet og gjør at det viktigste prioriteres først. Det er også avgjørende at arbeidet med bærekraft

Fravær av bærekraftstiltak handler fortsatt i hovedsak om at virksomhetene ikke ser behovet

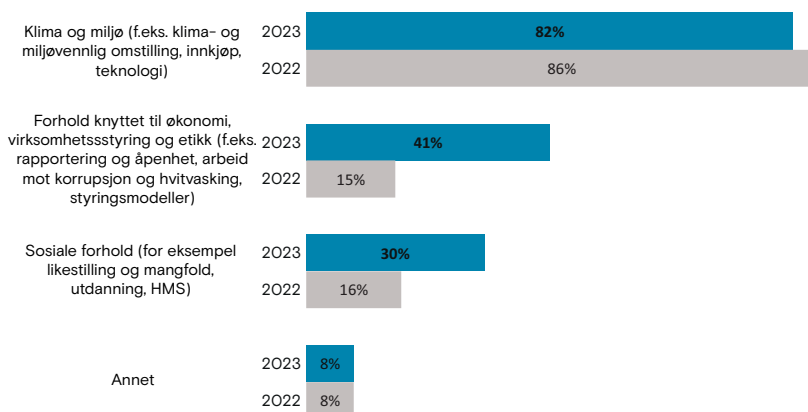
2022/2023: Årsak til at virksomheten ikke har gjennomført, gjennomfører eller skal gjennomføre bærekraftstiltak

Virksomheten hadde mulighet til å velge flere svaralternativer. Summen av svaralternativene vil derfor overstige 100%.

... men en større andel jobber også med økonomi/virksomhetsstyring/etik og sosiale forhold

2022/2023: Hvilke områder innen bærekraft retter tiltakene seg mot?

Virksomheten hadde mulighet til å velge flere svaralternativer. Summen av svaralternativene vil derfor overstige 100%.

iverksetter eller planlegger bærekraftstiltak i år.

Vår oppfordring er at enda flere SMBer ser på mulighetene for økonomisk vekst og verdiskaping som ligger i godt og troverdig bærekraftsarbeid. De som greier å ha to tanker i hodet samtidig gjennom tøffere tider, sikrer langsiktig drift og kontinuitet i bærekraftsarbeidet – og står sterkere når vi igjen møter oppgangstider.

De som har en god strategi og kan dokumentere hva de gjør innen bærekraft, vil vinne over konkurrentene når etterspørselen øker, både i offentlige anbud og som leverandør til større, private selskaper.

Vår spådom er at de som greier å beholde eller styrke arbeidet med bærekraft gjennom dårligere og usikre tider blir vinnerne når markedet snur.

er forankret i ledelsen. Det må eies av øverste ledelse, samtidig som hele organisasjonen involveres i arbeidet.

Bærekraftsarbeid er utviklingsarbeid over tid. Det arbeidet som legges ned med å identifisere og sette i gang bærekraftstiltak – enten for å komme i gang, eller fortsette med det man allerede gjør – vil være en god investering den dagen bedriften skal rapportere. Nettopp derfor er det ikke noe å vente med.

Ikke helmørkt, men viktig å bygge kunnskap

SMB-barometeret 2023 gir grunnlag for både optimisme og bekymring for bærekraftsarbeidet hos små og mellomstore bedrifter i Norge. Optimisme, fordi flere ser at bærekraft skaper bedre lønnsomhet og nye forretningsmuligheter. Bekymring, fordi færre SMBer planlegger og iverksetter tiltak for bærekraft det kommende året, og fordi langt flere oppgir økonomi som årsak til manglende tiltak.

Flere har fått med seg budskapet som BDO og flere andre fremhever: Bærekraft lønner seg. Samtidig som du bidrar positivt til samfunnet, øker lønnsomhet og konkurransekraft. Det er

kun positive sider ved målrettet og troverdig bærekraftsarbeid.

Noen eksempler på dette er at systematisk arbeid med å redusere reisevirksomhet og energibruk kan ta ned både klimautslipp og kostnader, at åpenhet rundt bærekraftsdata gir konkurransefortrinn, og at tydelig satsing på mangfold og inkludering skaper en mer attraktiv arbeidsplass.

SMB-barometeret viser samtidig at færre forventer vekst. De rigger for å stabilisere driften og møte nedgang. Dårligere økonomi og usikkerhet gjør at enkelte prioriterer ned bærekraft. Vi tror det er mye av årsaken til at færre

Om undersøkelsen

BDOs SMB-barometer ble lansert i 2022 og tar temperaturen på små og mellomstore bedrifter (SMB) i Norge. Med utgangspunkt i 1200 intervjuer med virksomhetsledere fra hele landet, gir SMB-barometeret ny og viktig innsikt i hvordan SMBene ser på fremtiden og hvordan de jobber med bærekraft og digitalisering.

Undersøkelsen for 2023 er gjennomført av Norstat og Varde Hartmark, og de 1200 virksomhetene representerer et tverrsnitt av norske SMBer med tanke på geografi og omsetning. I tillegg tar undersøkelsen særlig for seg noen av de største bransjene i SMB.

SMB-barometeret er tilgjengelig med tall på både nasjonalt nivå og fylkesvis.